

Az ignorált kendői lipidárium

Kendőben (Maros megye) a lakosság a 19-20. században építőanyagként használta fel a környékről begyűjtött neolitikus sírköveket és egyéb kőszelvényeket. Ezeknek a relikviáknak az eredetéről sem a helybeliek, sem pedig a régészek nem óhajtanak tudomást venni. Az alábbi tényfeltáró írás remélhetőleg felkelti majd a szakemberek figyelmét.

Székelyföldön, Maroszáron, Nyárádmentén, pontosabban a Kis-Nyárádmentén, ott is a Bekecs-alján Márkod és Nyárádselye között a 31-es közútra felfűzve található Kendő magyarlakta település. Előregedett lakóinak száma 59. Kendő egy kis eldugott falucska, mely az utolsó előtti település a Bekecs-hegy lábainál megbújva. A falu első telepesei Kendő-pataka északi, jobb partján vertek tanyát nyolc család alkotta faluközösségben a 17. század derekán. Favázás, sárral tapasztott házaikat vesszőfonatból készítették (patics házak), melyek héjazata szalmatejtő volt. A 19. század közepétől az újonnan épült házak már vályogházak voltak, melyek tégláit helyben vetették, agyagos sarat gyúrva. A padlózat mindenkor a döngölt föld volt. A század vége felé azonban, az égetett téglát és cserépet elterjedésével már egyre több „kőház” is épült a régi helyen. A téglafalás házakat ellenben csak szilárd alapra lehetett építeni, ezért a falu lakói a környéken található ter-

Réteges homokkő, melyet könnyedén lehet lapokra hasítani

FORRÁS: DR. BABÓS LAJOS

rabeli bizottsági meghallgatáson a falu vezetői ekképp nyilatkoztak az 1785. szeptember 27-én felvett jegyzőkönyvből idézve: Szántó földünknek nagyobb része sárga agyagos forrásas és követses, hegyből, völgyből áll... Az 1820. június 5-i leiratban pedig ez szerepel: Helységünknek két forduló határa vagyon. Ennek mintegy negyed részit lehet trágyázni, a többi részit – minthogy hegyes, oldalas, köves, a vizek által elshadozott és elszakadt észkos – mihelyük ugyan nagy munkával, de kevés

hoz használták fel, az épen maradt kövekből pedig kerti asztalokat, lépcsőket, tipegőket vagy fedőlapokat készítettek, melyekre Kendő szinte minden udvarán találunk máig is számtalan példát. A falu monográfiájában a szerző csupán a fentiekben leírtakat közli, a kőkorongokról a továbbiakban nem is tesz említést. A kutatót azonban mindenkor foglalkoztatta az a kérdés, hogy ezek a kerek kőlapok, melyek mérnöki pontosságról árulkodnak, mikor és milyen célból készültek, merthogy emberi alko-

A neolitikumban a családok és a háztartások nagyfokú gazdasági függetlenségben éltek. Tehát a családok elkülönülten éltek, nem zárt közösségekben, így nem volt közös temetkezési helyük sem. Hallottaik ezért a saját házuk táján temették el. (Bizonyíték: a több száz kőkorongot nem egy helyen, hanem elszórtan találták.)

A halottak számára megmunkált sírköveket készítettek.

Ugyebár találtak kisebb és nagyobb méretű lapokat. Nem kell bizonygatni, miszerint voltak gyermek- és felnőttalottak is.

Az újkőkorszak Közép-Európában i.e. 4500-2000 közötti időszakra esik. Megelégedettek lehetnének ezzel a tág intervallummal is, azonban tegyük egy próbát a közelebbi kormeghatározásra. Nincs más lehetőségünk, mint hogy összehasonlítást végezzünk a hasonló jellegű európai alkotásokkal, melyek eredetére vonatkozólag szűkebb időkeretet állapítottak meg a tudósok. Bár az alábbi példák jobb híján sírkamrákról szólnak (függőleges oszlopokon vízszintes fedőlap), azonban a kor temetkezési kultúrája összekötő kapocs lehet.

számtalan példa van, eklatáns min-tája ezeknek a Druid's Altar, melynél kétféle módon vannak a korongok lerakva. A már fent említett terület többször is bejárva és alaposan vizslatva, sajnos nem sikerült egyéb antropikus leletre (cserépdarabok vagy pattintott kövek) bukkanni. Ez várható is volt, hiszen az elmúlt 5000 év során ki tudja hányszor szántották végig a földeket, nem is beszélve a talajerózióról meg a deflációról. Azonban két fogás mégiscsak akadt: egy befejezetlen munkadarab és egy kockakő, számolókö. Ez utóbbit nagyon sok célra használhatták a gazdálkodás, a mezőgazdasági termelés és állattartás adminisztrálásakor. Például, amikor minden számolókö egy-egy állatot jelenített meg, s valamilyen edényben vagy tartóban őrizték az állatok számának következő ellenőrzéséig. (Íránban más és más alakja volt az egyes fajoknak, azon belül is megkülönböztetve a fiatal vagy vemhes állatokat.) Végül elmondható, hogy a kendői sírkövek nem mások, mint az 5000 évvel ezelőtt élt – kissé tudományosan fogalmazva – Homo Kendeoensis halotti relikviái.

Paradox konklúziók: 2015-ben Cristovo de Cea városkában (Spanyolország) egy 6000 éves védett sírkövet a munkások tévedésből „felújítottak” és egy modern piknikező asztalt – kőpadokkal körülvéve – építettek a helyére. Ezzel ellentétben a kendeiek, akik szintén piknikező vagy más néven kerti asztalként használták a sírkőlapokat, jót tettek, átörökötték ezáltal azokat az utókornak.

A kendeiek váltig állítják, hogy a kőkorongok természetes képződmények, terméskövek, hiszen őseik a természetből gyűjtötték be azokat. Tudomásuk szerint ilyeneket soha senki nem is készített.

Kerti kőasztal és -lépcső

FORRÁS: DR. BABÓS LAJOS

mésköveket rendszeresen begyűjtötték, és szekérszámba hordták a házakhoz. Az idők folyamán ez a tevékenység társadalmi szokássá is vált olyannyira, hogy még a 20. század közepén is kalákában gyűjtötték be a köveket, mely mindenkor jó alkalom volt a társas összejövetelre.

A köveket a falu néhány száz méteres körzetéből – leginkább a völgy felüli oldalról és többnyire a Kendő-pataka, valamint a Peres-patak mellől – szedték össze, amiből nem volt hiány. Gyakran panaszkodtak is a kendeiek, hogy határaik nagyon kövesek. Egy ko-

hasznat veszünk belőle. Földünk szivaj, köves, agyagos, sovány és oldalas lévén, két marhával nem szántható, hanem sokszor hat marhával és négyel is szántjuk.

A kövek begyűjtése során nagy számban találtak olyan szürke, csillámos homokköveket is, egészben vagy töredeve, melyek többségében egy mázsa súlyú, 1 m körüli átmérőjű, szabályos kör alakú és 5-7 cm vastagságú réteges kőlapok voltak a Bekecs-alja második geológiai rétegződéséből eredendően. (A kisebbek fele akkorák és jóval vastagabbak.) Volt úgy, mesélték az öregek, hogy félig kiálltak a kőkorongok a földből, amit aztán kiástak. A töredékdarabokat főleg alapozás-

tásról van szó, amint ezt geológus szakemberek is megerősítik.

Nos, kezdjük az utóbbi kérdésfelvetéssel, azt is figyelembe véve, hogy nem egy vagy kettő, nem is tíz-húsz, hanem több száz kőkorongról van szó! Ezek valamilyen célból készültek, valamilyen megfontolásból, abból kiindulva, hogy sokáig fennmaradjanak. Ebből következik, és egy kis gondolkodás (nem fantáziálás) után rá kell jöjjünk, hogy a kőlapok csakis sírkövek lehettek. És ezzel rögtön az első kérdéskörre is feleletet kapunk, miszerint valamikor az újkőkorszakból származhatnak a korongok. Ezt a több mint feltételezést az alábbi ismert tények is alátámasztják.

Helyszín	Ország	Időszak i.e.
Axeitos	Spanyolország	4000-3600
Carrowmore	Írország	3700-2900
Druid-hegy	Írország	1900-300
Lanyon Quoit	Anglia	3500-2500
Poulnabrone	Írország	4200-2900

A fenti táblázatban szereplő számok közeli középértéke 3000, mely a kendői sírkövek korára is ráhúzható től-ig határok megadása nélkül. A sírköveket vízszintesen (kövekre rakva) vagy függőlegesen helyeztették el. Mindkét megoldásra

A Marosvásárhelyi Régészeti és Történelmi Múzeum nagyfokú érdeklenséget tanúsított a kövek iránt.

Dr. Babós Lajos
nyug. egyetemi docens,
helytörténész

Véleményét elküldheti:

sms-ben: **0726-720418**

e-mail-ben: uzenet@szekelyhon.ro

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a beküldött leveleket rövidítve, szerkesztve, illetve illusztrálva közzölje. A közölt levelek tartalmával nem feltétlenül értünk egyet.